13 Фасс

НАПРЕДАК

Новине ове излазе двапут на недјељу и то у уторник и петак у вече.

Цјена је годишња 6, на по године 3, а на четврт године 1 фор. 30 кр. сребра.

Издаје и уређује:

Дан. Медаковић. са друштвом Српског Напредка.

Предплату примају поште а гдје поште непримају, нека предплатници пошљу Учредничеству »Напредка.«

У новине ове примају се различити огласи.

Број 22. У Карловцима 25. Марта. Година 1849.

Бачка, која је прие две недеље дана скоро сва у нашим рукама била, данас је сва у руци Мађара. Она је данас од Српског народа пуста: све што је могло, то је из Бачке избјегло. И Ст. Томаш, на коме се је стара Српска јуначка слава понављала, као што смо у последњем броју јавили, допао је у руке наши непријатеља. Ране су то љуте, кое се лако пребољети немогу. А још кад погледамо, кад чуемо, шта је ту нашег света пострадало, изгинуло, потрвено, морамо из све снаге уздануги и завапити: Бог га убио с кога је!

Ми смо се у Ст. Томашу и по другим мјестима држали од почетка па до последњи времена. Мађара је на Ст. Томашу нападало до 40.000, па га нису могли освоити. У прва она времена чинисмо ми јунаштва, која другима народима могу за примјер служити; данас кад смо мислили, или управ кад смо и били у три и четри пута јачи, губимо оно што смо нејаки а јуначки сачували.

Узрока овој несрећи има више. Куд се окренемо, од онда како су се Мађари из Војводства повукли, па до данас, од свуд и једнако је више одмагано него помагано.

Команданти с Јарка и Ст. Томаша криви су што су улазили у Бачку без сваког плана и без знања предпостављене власти. Веће власти грешиле су што погрешку ови команданта нису поправити гледале. — Одбор бивши крив је што је слао комисију и напуштао другу војску у Бачку пре времена. — Кад је оно нешто мало војске, из лакомости за клетом пљачком, у Бачку ушло, требало је властима старати се о спасенију и војске и јадног оног народа, кои се је Мађару замјерио. Два мјесеца била је Бачка пуста па опет неизиђе никаква спасителна или нуждна наредба. Бачка би, да се је са озбиљном вољом и у полак онако пријежно и живо радило као што се код Мађара и сад ради, сама дала до 20.000 војника. дала би она и све остале потребе и за своје и за друге војнике. У Бачкој било је ране, било је сваке потребе доста. Бар једна регемента могла се је добри коњаника начинити. И топова је било у Бачкој деветнаест. Али је то све занемарено; пљачка је једина тежња била. —

Што све то ние учињено, криво је Правителство, криви су највише опет команданти. У Правителству ние било људи, кои би се о томе старали; у главном штабу код генерала Тодоровића, чини све Херди, кои, као што се из свију његови поступака закључити даје, паређује све противно нашој користи.

Херди је највише настојавао да се војска сродна из Србије кући врати. Правителство је то попуштало. И ту је кривица превелика. Док нисмо осигурали наше огњиште, наш досадашњи труд, зашто да се та војска одпушта кад су војници ови на најљућој зими куће свое оставили и нами у помоћ дошли; кад су до граница нашег Војводства дошли, за цјело би још мјесец два дана остали, док се ми неутврдимо или док се мир какав неучини.

То су све предходећи узроци, сброг кои је Бачка овако љуто пострадала.

Посљедњи је узрок млади Нужан. Наше је војске било у Сомбору око 8-9000 осим варошана и други људи, кои су из околни села у Сомбор се стекли. Ова је војска, са 20 топова, кое је имала, могла пркосити, могла узбијати Мађарске пролетајуће чете; могла је закриљавати јадни Бачки народ у велике. Силн великој војска је ова могла одпор давати из онаки шанчева, кои су много јачи него они у Ст. Томашу. Нужан ил из немарности, или из непоуздања, тек онако некако, да га људи као изданцу окривљују, од једанпут остави Сомбор, повуче сву војску са собом, а Бачку преда Мађарима без једне пушке. Војску из војводства а и топове наше задржао је горе у Даљу, само 4 компаније шајкаша са 5 топова пређоше јуче овуда, да огњиште свое бране.

Ето узрока у кратко сброг кои је Бачка страдала. Ми сами били смо себи довољни да је спасемо, само да смо радили као што је радити ваљало. У колико би нам царска војска могла помоћи а да ние помогла, ние асна ни спомињати. Арад, писма Кнеза Виндишгреца, поступци Хердина и многе друге околности одавно су нас могле увјерити, да је њемцима крв наша јефтинија од воде.

Из наведени узрока наш је народ у Бачкој упропашћен; из наведени узрока може још цео наш народ страдати. Претрпљеном злу неможе се одма наћи лека. Сад нам, ако смо људи, ваља гледати да се зло ово неразпространи.

Поједини људи у овако великим дјелима нису ништа ил су врло мало кадри помоћи. Посао је то Правителства. Правителство мора по потреби свога народа, позвати опет и наново род наш из Србие у помоћ. Синови Српски, кад су зимус долазили, доћи ће и сад у пролеће, да име Српско прославе, да браћу своју од пропасти избаве. — Правителство мора, по потреби свога народа, Хердина и све оне, кои су као и Херди, од генерала Тодоровића уклонити и с другим народним људма замјенити. Имамо ми зато људи. — Правителство мора, по потреби свога народа, устроити одсјек један војнички, кои ће се о нашој војни у обште старати. — Правителство мора, по потреби свога народа, од Нужана узети натраг и војску и топове наше, и сајузити са осталом војском. — Правителство мора, по потреби свога народа, већ једанпут сасвим се и редовно устроити, како ће што радити моћи; оно мора сад од једанпут, колико толико оно поправити старати се што је до сад занемарило. —

А народ наш мора прикупити последњу снагу, па или чувати да Мађар даље не продире или у име Божие терати га из Бачке. Ако са свом снагом народ наш прими се овога посла, за мјесец дана можемо ми опет Бачку ослободити.

Мађара је било у Варадину 5 а с Перпелом је дошло 4—5000 људа. Из града неможе њи више од половине излазити. Никаква велика труда дакле нећемо имати да ове блудеће чете ил из Бачке изтерамо или у град сатерамо. Труд неће бити велик, али нами ваља радити што живље и што боље можемо; ваља нам радити, као да у непријатеља има Бог зна како велика сила. —

А ако опазимо да царска војска Мађаре на нас напушта, онда ћемо знати и ми а треба да зна и наше правителство шта нам треба чинити.

Од Правителства нашег иштемо и искати морамо, да поита чинити све оно што је за спасеније наше нуждно. Нешто смо споменули, шта мислимо да треба а шта ми нисмо споменули, оно ће и оно мора знати боље од нас. Крајња нужда изискује и крајња средства. Народе, и од тебе много зависи, да у животу твом народном останеш, да славу твоју и толики труд твој суетан неостане.

У Карловцима 25 Марта. Бачка је данас сва у Мађарским рукама. Имамо извјестија више, која показују како нас је та несрећа снашла. Првом приликом ми ћемо ји саобштити. Сад, као што се из свега види, главна је кривица до младога Нужана. Да ние он Сомбор са оноликом силом и оноликим топовима оставио, неби Мађари смјели ударати на Ст. Томаш. Нужан је извукао из Бачке 6-7000 војске и 20 топова и с тим Мађарима прокрчио Бачку.— Бачвани у Ст. Ивану и Стапару показали су да су достојни бити другови или војници Обилића. А тако исто славно при свом падању показали су се Ст. Томашани и свуда славни еремски граничари. У Ст. Томашу био је Боснић. Пут је и нар. Мајора Стефановића на ту битку нанео. Од војске било је ту 2 компание граничара, Ср-

Библиотека Матице Српске у Новом Саду

бианаца, Врбашки и Керски гардаша са Ст. Томашанима. Топова је 6—7 било ал од малог калибра. Непријатељ је дошао са 3 баталиона војника, саразмјерним броем катана и великим топовима. Да ние гардаша било, опет неби Мађари Ст. Томаш увели. У гарди су били њемци, кои су се сваки дан са своима, кои су већ под мађарима били, састајали. Ови су напред знали да ће Мађари нападати. На Варадинску капију, гдје су понајвише гардаши били, продру Мађари најпре. Србианци су, сви казују, први почели узмицати. Гардаши њемци бацали су пушке преко шанца. А Ст. Томашани и варадинци борили су се као лавови. Кад је непријатељ у један шанац ушао, свршено је било и за друге. Многи су наши изгинули, али Мађара још више. Старешине војничке сви без разлике као и војници владали су се јуначки. —

Мађари су Ст. Томаш попалили. Чељад су се на време уклонила и спасла. Да ние било њемачки гардаша и да је био кои већи топ, опет неби Мађари у Ст. Томаш завирили, и ако је војника било мало и ако су шанчеви били запуштени. Многу је несрећу учинила непријатељска кумбара, која је муницију и три топције спалила; а многу вјетар, кои је прашину од шанца људима у очи сипао. — Мађари су шанчеве оставили и ваљда отишли да на другим мјестима пакост чине.

Наша се војска купи на Јарку. Мађари прете и тамо нападати. На Јарку биће око 6 — 7000 људи и око 30 — 40 већи и мањи топова. Данас сутра ова ће војска по свој прилици опет напред у Бачку.

Чуемо и кажу нам као званично извјестије, да генералу Тодоровићу долазе два баталиона пјешака, и неколико коњаника и по батерие из Пеште. Наши војници од Даља долазе овамо.

Пре шест дана био је Бан у Пешти.

Данас смо очекивали овде народног Генерал Мајора Книћанина. Он је био пошао овамо ал га је курир вратио с пута у Земун, будући је онамо Патриарх дошао. Книћанин је позван и као што нам кажу готов да овоме опет народу с браћом браћи у помоћ дође.

У Карловцима. Од Команданта нашега стана саобштено нам је извјестие Капетана Давидовца с Јарка од 23 тек. копм овај јавља, да су оног дана уватили неколико непријатељски увода, кои су, кад им се с главом претило, исповједили, да су Мађари њи више подкупили и у шајкашки баталион послали да неколико села запале, како би шајкаши с тим се забунили и Јарак оставили и како би Мађари на тај начин у Баталион уђи могли. У шуми код барутане Мађари су ону ноћ на ту ватру изгледали па да у Баталион насрну. — Код нас подобна подла превара још никад ние употребљена; ми смо војевали прси у прси као што се јунаком народу и племенитој тежњи нашој пристои. А Мађари, ови токоршњи бранитељи и борци за слободу, употребљавају овако гадна овако подла, овако нечовечна средства. Бог помаже праведнима па еда и нами помогне.

** Фрушка Гора. 23. Марта. Одавна вам се још одовуд јавио нисам. Узрок је овом ови неповољни гласови, кои сваки дан све црњи и гори стижу. Незнам шта да мислим о овоме? До сад нисам имао кад од жалости ни мислити, а сад почем сам се нешто опоравио рећи ћу коју да ми мало одлане. Глас да су Мађари и Сентомаш отели и попалили, нисам ниипошто хтео веровати. А и ко би веровао кад помислим само, колика је силна војска летос и јесенас на Сентомаш нападала, и колико је пута кушала срећу њега отети, и сва мука, сви трудови осташе безуспјешни. А сад — сад кад је мађарска сила готово клонула а ми напротив боље се укрјепили — сад да нам Сентомаш отму. Па ко? Перцел с једном дивљом четом Мађара. А шта учинише лане 40. иљада регуларне војске? Ништа. Вратили су се од Сентомаша као ошвађени. —

Жалост! заиста жалост! До кога је то? ко ли је узрок несрећи тој? Па шта сад мисли наше Правителство? како свети Патриарх мисли? Можел' се томе злу помоћи? Мађари неоклевају, као наше Правителство, ко што ми се види. Перцел с његовом четом жари и пали, а слабо се ко стара да тој невољи доскочи. Или не видили зар правитељство наше да нам пропаст грози? Ил баш не увиђа то правителство наше, ил види па не аје? Може ли оно сличније мере какве употребити? Има л' правителство наше власт над Тодоровићем, или Тодоровић над Правителством? — Ако прво, то сва кривица пропасти наше спада на правитељство; ако друго, то нек Тодоровић и његови једномисленици стрепе од освете народа. Пропаст нам предстои, ако се енергичније, и то што скорије на среду не изиђе. — За неколико дана целу скоро Бачку Мађари опустише, па и сам Сентомаш попалише и поробише. Неће л' зар скорим у Банат, па и у сам Срем продрети, ако се овако мртво радило буде? —

Ко нам очи, коли руке наше свеза? Не видимо шта радимо, — не можемо ништа да радимо. У некој смо сметњи. Незна правитељство шта ради, а народ још мање. Народ по себи мого би се помоћи, само правитељство, само предводитељ! — Време је већ скоро крајње; опасност отечеству грови! Ком ћемо сад да припадамо? Правитељству па правитељству. Од правитељства зависи срећа народа нашег. Кад имамо добро правитељство, онда имамо, имати морамо доброг продводитеља војске. Предводитељ зависи или бар треба да зависи од правитељства. Ово мора знати, мора имати поверења у предводитељу. Правитељство мора јамчити за искреност, за добру тежњу вр'овног предводитеља. Овај мора прво правитељству, па онда народу за сва његова дјела одговарати. — Повјерење дакле у вр'овном предводитељу може нас спасти, но овај треба што скорије да покаже, да је достојан поверења, које му народ поклања. Јел досад Тодоровић наш показо, то ће обште народа мњеније пресудити.

н. к. Нови-Бечеј 18. Марта. Јавио сам вам, да је мјестни Одбор Ново-Бечејски закључио Патриарха писмено умолити, да скупштину народњу сазове час пре, а у једно позвати и све Срезке Одборе град. Торонталске, и друге окружне, и ђекоје мјестне Одборе, да и они то исто учине. Он је ово и учинио, он је Патриарха писмено за сазивање скупштине умолио, а и друге, назови народње власти позвао, да приступе к овом кораку. Но досад још у Банату мало је одзива нашао. Мјестни и Срезки Одбор В. Бечкеречки примивши позив овај, у велику забуну су дошли, а кад су се мало освестили, и к себи дошли мислећи, да ће crimen lesae majestatis учинити, ако позив приме и послушају, позив вишој њиовој власти, незнам једа ли Окр. одбору, или Правителству припошљу, искајући упућења, шта им радити ваља. Ја сам једном приликом јавио, да Правителству нашем не иде у рачун још сад скупштину сазивати, те тако брже боље изиђе налог од Окр. Одбора, да Срезки Одбори примљени позив њему пошаљу. Боже, докле ће мо туђе машине бити? Но надам се, да позив овај на другчији ће одзив наићи у Бачкој и Срему, а можда и у Вршцу и Панчеву.

н. к. Нови-Бечеј 21. Марта. Јавио сам вам, да је ландштурм на заповест ђенерала Тодоровића свуд подигнут, но јавио сам вам више пута и то, да нам Рукавина једнако пркоси, да нас се никако неће да мане, да све једнако своје тера. Улане је он опет у Жомболь послао. Он сваким начином гледа, да нас с' правог пута на пут незаконитости баци! У писму ту пре посланом, јавио сам вам, да је Рукавина неког политическог комесара Јанковића, и неке солгабирове послао, да Пододборе разстројавају. У ђекоим њемецким мјестима пошло им је за руком, ал ваљани Срб.Црњанци, Кечанци и Кларинци особито се сваком насилију противе, с њима тај пол. комесар никако на крај неможе да изиђе, они ни од кога, до Срезког нашег одбора Ново-Бечејског и други виши народни власти налоге не примају. Срезком нашем одбору за ово у нечем може се захвалити, јербо он некаже као окр. одбор: „Слушајте ђенерал-команду,“ већ каже им, све налоге ђенерал-команде пошаљте овамо, а оне само слушајте, које вам Србске власти и особито Срезки одбор шиљао буде. Они овако и раде. Кад је ландштурм подигнут, комесар Јанковић како у Срб.-Црњу, тако и у Кечу и Клару пошаље налог, да на ландштурм ни један неусуди се поћи, јербо ће им куће запалити, и улане пред њи послати, да ји изсеку и разтерају. Овако су некад и Мађари нам претили, пак ето, како су с нами прошли. Ми се више гњавити недамо, као и Срб.-Црњани и други сви листом, нестрашећи се претња њиови, подигли су ландштурм, и заиста би и отишли били, да није други налог стигао, по ком имају само у преправности бити, но не излазити. Ако улани овим људма, кад буду у логор полазили, на пут стану, бити ће крви. Ланце и копља тамо се једнако, као и оде у Бечеју кују. Народ је тамо здраво одушевљен, он ни за длаку од свог намерења одступити неће, права ће своја до последње капи крви бранити.

з. У Елемиру 12. Марта. Кои год Трифунце добро познаје а пријатељ је народа Србског, тај ако иоле чувства и бар искрицу правде и човекољубија у себи има мора признати, да Трифунци нити јесу нити могу бити бједног народа нашег искрени пријатељи, а још мање родољубци; ко ји непознаје рекао би да им мед из уста тече, а незна тужан да су то они фарисеи, кои једно говоре а друго чине и кои на памуку крв људма пију. — Чуј Народе опет један нечовечан и гадан поступак Луке Трифунца! Кад се народ Кикиндски о лањском ускрсу због интрига којекакви плеткаша побунио, и кад је познати Киш Генерал с војском Кикинду обсео био, у то време неки Елемирски житеља марва

нехотице утече у реченог Киша пустару, коју је Лука Трифунац за 2500 ф. шај. у аренду узео био, гди је марва неку малу штету начинила. Лукави Лука како да се чивутски наплати за учињену штету, није хотео као Србин с браћом се својом наравнати, већ једва је дочекао ову за њега — не било га! — згодну прилику, оде брже боље разјареном зверу Кишу у Кикинду и тужи сироте Елемирце. Киш као бесомучан да Елемирце к себи дозвати, и захтевану штету од 3100 ф. шај. без икаквог суда примора ји исплатити. — Но Елемирци неимајући подпуну сумму положе само 2000 ф, шај. а остало 1100 ф. шај. њи неколико наравно могућнији људи, приморани буду, у Елемирском обштинском дому, једно обвезателство у име целе Обштине издати, с том погодбом да речени 1100 ф. шај. прошле јесени исплатити имаду. Каква је горка јесен била за цео род Србски а особито за Елемирце, то је сваком паметном човеку добро познато. — Немари то Лука Трифунац; он више свој интерес уважава нег цео народ Србски, а како? ево чујте браћо Србска!: Почем је Банат од Мађара очишћен, сви Србљи банатски поврате се своим кућама, тако и Елемирци дођу својој. Сад науми безбожник Трифунац у смотренију гореречени 1100 ф. ш. наплатити се, тужи Срезком Одбору В. Бечкеречком на обвезателство подписане Елемирце, с молбом да га наплати Срезки Одбор. О! ти искариотски нечовече и изроде људски! како тужиш и у каквом дјелу тражиш ти Елемирце, питам пред целим светом твоју, ако је имаш, совјест? та ти плаћаш за целу годину 2500 ф. шај. а теби Елемирци за 3 дана 3100 ф. шај. да плате! а и да је праведно твоје захтевање, није томе сад време, од Србаља, кои су добра своја изгубили, дуг изтеривати. Ја сам очевидац, које и Трифунац добро зна, да су Елемирци молили Правителство, да им по коју каблу жита удјеле, да себе и дјечицу своју заране, и Трифунац ове бједне људе хоће да екзеквира. — Ето народе! од ове ваше браће сад хоће Лука Трифунац неправедан дуг да изтерује, гди би требало по правди да и они насилно и неправедно отети 2000 ф. људма натраг врати. Требало би Лука Трифунац као Председатељ Н. Бечејског Срез. Одбора и то да зна, да постои уредба Св. Патриарха, у којој се забрањује Србље екзеквирати. Овај нељуд не само да не храни светињу речене високе уредбе— но сам ју ногама газн. Народе Србски, на страну пријатељство и лично познанство, руку на срце полагајући упитај се јели достојан оваки човек да заступа оно мјесто гди се о благу народњем и развитку Србске среће и напредка дјелати и совјетовати има. Зато си дакле народе мили крв толику твоју лио и сад лиеш, да ти оваки нељуди суде и капу кроје. О нечовечности! О безобразлука! кад ћеш света правдо с неба сићи? кад ћеш доћи међ нас, а непочитователе твоје и безчестнике с лица земље збрисати! Боже уклони од нас Луку Трифунца, како би се беде и невоље многе курталисали. Сад само од Срезког В. Бечкеречког Одбора зависи, хоћели се дати повести по Луки, овом нечовеку. — Но уздамо се, да ће Сревки Одбор В. Бечкеречки пред коим нас Елемирце човекомрзац овај тужи, своју свету дужност разумети и гадним намјерама Луке Трифунца на пут стати знати.

ш. Код Дунава 20 Марта. Наше се ствари окренуше наопачке. У Бачкој пропадосмо. Банату пропаст прети. Срем се ускомешао. Синоћ нам дођоше бегунци из Сомбора кои су јуче у 8 саати у јутру још онде били. Један, коме се веровати може казује, да је 17. Одбор сомборски дао сву власт г. команд. грофу А. Нужану, кои 18. постави ји у стање обсаде, и тај дан ноћу нареди одлазак читаве војске од 8—9000 са 19 топова, и повуче се к Бездану. Народ тим заплашен дође у очајање. Неки оду шњим неки поврве к Дунаву од други страна, и сви се распршташе са јауком и лелеком. Зашто је Сомбор са оноликим воинством са онаки шанчеви — са оноликом муницином без нужде остављен то нико незна. Млого се о том мудрује и нагађа. Еле Срби у Бачкој пропадоше. Наш очевидац вели да су Стапарци — па да ће то и Сомбор радити — послали депутацију у Суботицу и пружили руку Мађарима. Код нас се купи ландштурм Шта је сад боље — незнамо казати. Јаук народа нашег у Бачкој цепа нам срце — и сад неможемо и незнамо расуђивати. Само знамо то, да смо свему ми сами криви. —

ш. Код Дунава 22 Марта. Несрећа која се у бачкој догодила, врло је велика. То нам, осим новина очевидци приповедају, то сами очима гледамо, сматрајући како кола за колима ево два читава дана из Бачке прелазе, са ситном децом, са скупљеним пртљагом, и по нешто марве — тражећи спасеније за чељад у Срему, а одрасли за себе помоћ у Србобрану, куд се таки, како пиљеж спреме, оправљају. То је велика рана за срце сваког поштеног човека, био он које му драго вере и племена. Али је још већа несрећа за наш народ уобште, и грђа рана за срце поштеног човека посебице, то, што мора да своим очима гледа и своим ушима да слуша — где се људи тој несрећи народа нашег јавно радују и свете. Па још људи истина Њемци, али кои с нама и међу нама толико година узаједини живе и које смо ми као дошљаке на наше огњиште као стране гостољубно примили. Но има још веће зло које нам срце пара, и за које се мора и преко воље на срамоту нашу народну, на срамоту човечества — овде јавно споменити.

Наша римокатоличка браћа, с нама једне крви и језика, наша браћа Илирци у Срему пакосно смешећи се гледе несрећу наше и своје рођене браће из Бачке, и светећи се слушају приповести како страдају наша и њиова браћа у Бачкој.

Ону несрећу која је нашу браћу онде постигла, надамо се преболети, поболшати и искоренити; али ову несрећу сматрамо као млого гору, и која је зато црња и гора и за нас све кои је подносимо, и за ону несретну нашу браћу кои јој се радују, убитачнија.

Синови једне и исте крви и језика, браћа и чланови једнога истог народа, само зато што се различито Богу моле — свете се и радују се несрећи која једног од њи сустигне борећи се за оно, што је њима обоима од највеће народне користи! Имали веће несреће за наш народ од обе цркве, од те несреће? То мора свако, ко свом славенском народу добра жели, мора одговорити да нема. А да је то заиста по несрећи за све нас, истина, то само онај кои је код очију слеп не види, и који код здрави уши ју нечује и кои код светлога белог дана, вели да је мрак, тај ту нашу народњу несрећу неверује и непринознаје.

Мисмо ту несрећу народну, познавајући стара несретна времена давно и прорицали и надали јој се одавна; ако икада, то је требало за време, и од времена покрета лањског гледати, тој несрећи народној колико толико пут прекраћивати. А што се за све то време против тога радило? Руку на срце, па одговарајте сви, коима је у истини за добром народа нашег што то — стало? Јел' те — да ни један корачак учињен није против тог зла, кои нам утробу народа пара. У Загребу је чини ми се нешто било лани наређено, да се владикама католичке цркве заповеди — да у тој ствари помоћи гледа. А шта је учињено? Ништа. Народ старим језуитивмом одрањен тоне у незнању свог правог народног блага.

Ми знамо да се томе обштем злу преким путем није лако помоћи могло; али смо уверени да би се то народно зло колико толико умалило, и у напредак у нечем таманило, кад би одредила се депутација сами римокатол. цркве синова свештеног и светског реда, и то од људи кои дух данашњег времена познају — тежњу нашу равуму — и њој са свом силом ума и срца радо сљеде, па која би од села до села пшла, и људе своје вере својски убавешћавала, да борба србског народа и рат са душманином њиове народности, не иде на утешњење вере римокатоличке, као год што се и Срби немају у бановини ништа за своју веру бојати. Шта више да ће свачија вера, дакле и римокатоличка остати у свакој сигурности, коју је и до сад уживала. Па би то требало и простом свету кои гуњ носи, и мање простом кои је горји од оног — са лепим уверавајућим речима казати и колико је могуће уверити га. Примере му навести да и Србин има доста своје браће у Бановини кои ће ју онде живити, као и они овде у Војводству.

Ми мислимо да се тако за времена радило, и да је и кад би народ то из уста своји свештеника тако разборито и одсудно чуо и разабрао, да би се народ римокатолички што то био досад убавестио, а неби у старој предрасуди до данас остао, да зато што његова браћа источне цркве своју колебицу себи желе, и своје право као народ за себе траже, и које је му његов и нас свију цар дао и потврдио, да зато он на њега мора овако мрзити, пакостити му, и противнику његовом и царском страну држати; а с тим грешити и против закона хришћанскога, желећи свом ближњем зло — и против закона грађанског противећи се царској заповести, и држећи страну бунтовницима.

Ми се надамо да би се барем међ млађим римокатол. свештенством нашло људи кои би се радо тога лепога и славнога посла примили, и мислимо да има и међ старијима доста, кои су обукли ризу новога света, и нису потомци и последници старца X — . А о људма светског стања није ни сумњати да нису с нама једни мисли и једног срца.

Крајно је време браћо! Зло је отело мах, Овоје срамота за деветнајсти век. Срамота од другог славенства. Ви браћо имате наше вере браће подоста у бановини.— Реците јавно — имали така чуда као код вас — имали Срба у бановини—кои се све-

те кад ваш и наш Бан страда — јавите нам гдје су такви изроди — па ћете видити — како ће мо ми први на њи камен бацити — а ви знате — гледате — наше зло — знате и видите да ми — па са тим и наш и ваш цар — имамо љуђи непријатеља наше ствари међ нама — него они што су са мачем у руци против нам — знате и видите — па ћутите — а ти су наши непријатељи браћа ваше свете вере. Колика је то несрећа за све нас — толика већа срамота за вас — што знате и видите — а зато нехајете — и пружате помоћи. Браћо Историја бељежи — и славу и срамоту.

У Скрадину 15. Марта.

Тко нас страши,
Нек се злим наплати!

„Октроирата конституција и разпуштење Сабора, из свију журнални дописа примјечава се, да је цјелу Аустриску Монархију у необично њеко удивлење привело! А шта да рекнемо о нама Славјанима? Кроз живо нас је срдце и утробу пробило! сладке нас оне наде изневјерило, у страх, јаук и лелек поставило!!! Нигди већ никога назрјети весела и радостна —! једва где друга, на прве разговоре жељна; љубопитљива, путем сусреташ—! Свуд и свакога у лицу измењена —! по нугловима с црним мислима заузета —! усамљена — занемарена—! у туги и жалости увијена —! црножучијем и јаросћу, сваког брата Славјанина, напуњена —, и, као, на чрезвичајну — њеку освету — приправљајућа! . . Но тако је. — Свјет је премјенителан — преваран и лажан — јуче весео и пријатан,— данас жалостан и несносан! — Но шта? кад је опет и велики учитељ — Славјанском пак народу, од данас постати ће највиши! — Он се тврдо увјерити може, да се од њега ништа више утајало није —; лукавства и хитроће окружајући народа, с преда и попрека лако је достигнути могао, с коим му се основатељно изјасњава: зашто је, кад и кад од њи љубљен био? — кад ли, и највише зашто од свију омражен! — Јао, леле! какви подобни примјера од најстари времена, наше Славјанство, није имало —? ал' где онда тако јасно, као данас уразумјети је могло — ? Нејако у моралном повитку своме! разскомадано — презрено — и запуштено —! Но данашњи, политични свјете! толковање на уроке твоје. данас далеко боље мора Славјанство наше пазити и разумевати — свог се страшног директора, Швабе, чувати — класификацију старе политике, с новиом, мудрије поправити! — Жалостно је, кад у себи добро промислимо, да овај свет, колико год садржава народа, ни једнога нема, кои би нам одан и спомагателан био. — Свак нас хоће малене, несаједињене и за своје робове! — јест, мили Славјански народе! то је тежња свију окружајући те народа. —Зато, до самога себе, и твог многобројног семејства (фамилије) искренног и правог пријатеља на данашњем свјету немаш. — Тебе не љуби њемац; не француз; не инглез; не талијанац: не турчин; не грк, не нитко до опет, твој брат, Славјанин! — Њега се ми свуда и крепко држимо; њим се ти самим дружи и сили! знаш! да, нема брата, ког не роди мајка. —

Моје ми срдце од жалости пуца, кад по нашој полацмањеној Далмацији морам слушати препирке њеке, да ови овамо ни су Србљи, јер су Србљи понајвише „ришћани“ да ни су ни Хрвати, јер Хрвати стадују у Кроацију; најпосље, да нису ни Славени, јер су Славени и Руси! него шта су? Далматинци! а ког су они народа грана! јок, по наведеном не може се даље истраживати. — Ето, како због наше неслоге, јогунства и невјежества крајњег, цјели свјет се с нама ползује; нас на парчетиће разкида, руши и у своју торбу тура! — Далмација наша, када не може јој испасти бити Талиом, није рада ни звати се обштим именом, Славјанском, него хоће, да је сада њекакав други особити народ . . . ! Но ко је на то учи? опет њезин возљубљени талијанац и несретни син, поталијањени Далматинац. — Она све то радо слуша, а родољубиви трпе, и не могу то од ње одбити. — Но питање је, били они и смјели таково што покушати од оног клира, кои највише с њом управља и у тој глупости најрадије подржати је стара се — у овом би послу, с упливом браће наше Хрвата, још најбоље могли успјети — Ал' гдје су нам сад и они, гдје ли нам је Бан и управитељ? то је све од нас далеко. — Ми смо у почетку Славјанског покрета, много бољему се надали; нити смо икада до овога мислили доћи, да због различија вјере, узаједнички. политично наше стање, нећемо кадри бити израдити — но са свим тим ми још не хладнимо, шта више уздамо се у ону браћу, која ни досад с свога краја, занешеним језуитима, попуштавала нијесу, и која боље свето Славјанства предузимање разумједу, да ће с мудрим и искусним своим увјештанијама, свакога о искрености нашега задатка знати увјерити, и за слободу свачије религије ујемчити. — Ова препорука браћи Хрватима и мудрој браћи Чесима није нуждна, они су, и зову се: Славени, него само вама, драга браћо Далматинска! Јер ви нећете, да сте сви Славени, до њека част. — Далматинцима можете се називати по провинцији, земљи у којој обитавате, а по кољену, прави, прави, чисти Славени, а маните се проклете лацманије! Она вас заиста на никакво ваше добро наставити неће, но час пређе гледа, како ће вам вратом гдје закренути, на у торбу своју.— Видјесте ли, под каквим условијем, допушта вам, октроирани устав, с сестром нашом Хрватватском сјединити се? Јесте ли увјерени сад, да зна њемачка политика, за себе шта ради? били боље било да није никакве опозиције с ваше стране на сједињење с Хртатском сљедовало? но то је морало бити због њекакве „аутономије“ посебичне, а не укупне Славенске, док ево најпосље остадо смо, права њемачка раја! Но тако је гдје искрени народни заступника у држави нема, и туђини с Славенством управљају. —

Несретни овај устав и најудаљениој нашој браћи с опасносћу прети. — Славјани! мислите ли га ви примити? хоћете ли и даље за оваке милости крв вашу проливати? желите ли іош какву награду од благе Хабсбурске куће примити? и присјећатели се, да ћете од целог света грдни укор њекад добити? Нисте ли ви, нешто више и благородније заслужили? јесте ли ви народ „туђом милости?“ или сами чест и достојанство у себи сахрањавате? па кад све ово прорешетамо, разчленимо и једног се за најглавнијег примити морамо зашто да већ оклевамо? кога, да се страшимо? у кога ли се више надамо? само од слоге и неслоге уфати и страшити се морамо, која би нас спасти и срушити могла, а то све у онима стои, коима смо кормило наше у руке поверили! на посао дакле*). док још времена имате! началници! награда вас од народа велика чека, од потомства вашег спомен вјечни! куд љепша декорација? куд виша плаћа и ордени, од тога.?! презрете ли? нисте достојни почитанија, ни даљег повјеренија нашег, но поруганија и вјечног проклетства! —

Ђ. Срдић.

*) Само закони. Учр.

ЊЕМАЧКА.

Ми смо одавно а особито онда, кад је Велкер предлог онај нагли учинио, говорили и потврђивали, да Њемци оће да имају своје царство, своју државу. Кад је исти тај предлог у сједницу сабора њемачког дошао, био је, на велико наше чудо, по незнатној већини одбачен. Данашње новине донеше потврђење нашег увјерење а то је:

Телеграфична депеша. Франкфурт 27. Марта у $^1|_2$ 9 сати у вече. У Сабору је рјешено са 279 противъ 255 гласова, да се достоинство главе царства преда једном њемачкомъ кнезу; са 267 противъ 263 да је то достоинство насљедно; а без гласовања да се глава царства зове „Цар Њемаца.“

$^1|_2$ 10 сати у вече. Учињен је предлог да се сутра цар бира.

ИТАЛИА.

По Бечким булетинима и онима маршала Радецког, краљ Сардински потучен је и иште мир. Талианске новине, кое у Трсту излазе, веле, да је код Наваре страшна битка била, гдје је 3000 Талијана а 4000 Аустрианаца погинуло. Француске новине опет пишу, да је 40000 војске прешло реку По. И Бечке новине спомињу разне немире по Ломбардији.

ФРАНЦУСКА.

Скупштина решава још право друштва политични. Одилон Баро, кои је бранећи право друштва, оборио Луи Филипа, сад тражи да то право ограничи. Министер Гизо дошао је у Париз. Он намјерава примити се професуре.

ОГЛАСИ.

НАПРЕДАК

ће излазити од почетка Априла три пута на недељу.

Предплата се прима на идућа три мјесеца од 1. Априла до последњег Јуниа или код скупитеља или на поштама или у експедицији Новина.

Цјена је за четврт године 1 ф. 30 к. ср.

Самуел Ф. Голдбергер и синови

из Беча

доћи ће сад први пут на вашар у Пожегу 1 Априла и на вашар у Осек 24 Априла са лепим избором од сваке руке еспана од Мануфактуре.

Брвотиском Дан. Медаковића.